

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

NOVARTİS AG BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/11867
Karar Tarihi : 14/11/2018

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serruh KALELİ
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Özgür DUMAN
Başvurucu : Novartis AG
Vekili : Av. Mehmet GÜN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, patentin hükümsüzlüğüne karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 16/7/2015 ve 22/9/2015 tarihlerinde yapılmışlardır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. 2015/15756 sayılı başvurunun kişi bakımından aynı nitelikte olması nedeniyle 2015/11867 sayılı başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve başvuruların 2015/11867 sayılı dosya üzerinden incelenmesine karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

10. Başvurucu, 1996 yılında kurulmuş olan ve yüz kırktan fazla ülkede ilaç sektöründe faaliyet gösteren bir şirkettir.

11. Başvurucu Şirket *kronik miyeloid lösemi ve gastrointestinal stromal* tümörlerin tedavisinde kullanılmak üzere etken maddesi *imatinib mesilat* olan *Glivec* isimli bir ilaca yönelik olarak 22/4/2003 tarihinde Avrupa Patent Ofisi (EPO) nezdinde patent başvurusunda bulunmuştur. EPO başvurusu kabul ederek 26/9/2007 tarihinde Avrupa Patent Bülteni'nde ilan etmiştir.

12. Başvurucu Şirketin kabul edilen Avrupa patentinin Türkiye'de geçerli olması için yaptığı talep Türk Patent ve Marka Kurumunca (TPMK) kabul edilmiş ve talep doğrultusunda 21/11/2007 tarihinde tescil işlemi yapılmıştır.

B. Patent Hükümsüzlüğü Davası

13. L. İlaç San. ve Tic. Ltd. Şti. patentin hükümsüzlüğü ve sicilden terkinin istemiyle İstanbul 2. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinde başvurucu Şirket aleyhine 21/1/2008 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, bu patente konu *farmasötik* maddenin tekniğin bilinen durumuna dâhil olduğu ve daha önce 1992 ile 1998 yıllarında tescil edilen patentlerde açıklandığı belirtilmiştir. Ayrıca patente konu maddenin lösemi tedavisinde kullanımı ve dozlarının da yeni olmayıp 1992 rüçhan tarihli *imatinib* temel patentinde yer aldığı, ilaçların kullanım dozajlarına göre tablet hazırlanmasının ise buluş olarak kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu bağlamda davaya konu patent bakımından *yeni ve tekniğin bilinen durumunu aşan* bir unsurun bulunmadığı ileri sürülmüştür.

14. Başvurucu Şirket ise *imatinib mesilat*, *imatinib mesilat alfa* ve *beta kristal* formlarının daha önce tescil edildiğini ancak dava konusu patentin *imatinib mesilatın* hastalar tarafından rahatlıkla alınabilecek günlük dozaj miktarını temin ederek bu alandaki oral dozaj şekillerine yönelik ihtiyacı karşılayan bir buluş olduğunu savunmuştur. Başvurucu Şirket ayrıca, söz konusu patentin inceleme raporunun EPO tarafından hazırlanmış olduğunu ve bu patentin müvekkilinin başvurusuna konu buluşunun yapılan inceleme ve araştırmalar neticesinde yeni, sanayiye uygulanabilir ve tekniğin bilinen durumunu aşar nitelikte olduğunu tespit edilmesi neticesinde verildiğini belirtmiştir.

15. Mahkeme, konu hakkında eczacılık alanında uzman iki profesör unvanlı bilirkişi ile kimya mühendisinden oluşturulan üç kişilik bir kuruldan bilirkişi raporu almıştır. Bilirkişi Kurulunun 8/12/2009 tarihli raporunda özetle şu tespitlere yer verilmiştir:

i. Patent çözdüğü teknik problem, yüksek dozda *imatinib* aktif maddesini içeren tablet üretimidir.

ii. Patentte bu sorunun %30-80 oranında aktif madde kullanımı ile çözüldüğü, bu tabletin üretimi esnasında karşılaşılan teknik sorunların ise *yaş granülasyon* ve *kompresyon* yöntemleriyle çözüldüğü ifade edilmiştir.

iii. Sonuç olarak *yaş granülasyon* ve rahatlıkla alınabilen *imatinitib* içeren dozaj şekillerinin patente tarif edilen yöntemlerle üretiminin tekniğin bilinen durumunu aşmadığı, yenilik ve buluş özelliği içermediği belirtilmiştir.

16. Başvurucu Şirketin bu rapora itiraz etmesi üzerine itirazlar hakkında bir değerlendirme yapılması için aynı heyetten ek rapor alınmıştır. 16/4/2010 tarihli ek raporda şu tespitlere yer verilmiştir:

i. Yenilik ve tekniğin bilinen durumunu aşma kriterleri incelenirken tekniğin bilinen durumunda mevcut olan tüm belgelerin dikkate alınacağı belirtilmiştir. Bilirkişi Kurulu tekniğin bilinen durumunda *sadece daha önce üretilmiş olan ürünler* gibi bir kısıtlamaya gidilmediğini, bunun yerine tekniğin bilinen durumunda var olan tüm bilgi ve belgelerin incelendiğini vurgulamıştır.

ii. Ayrıca bir patentin yenilik ve buluş basamağı incelenirken patentin koruma kapsamını belirleyen istemlerin dikkate alınacağı, talepte yer almayan unsurların koruma altına alınmayacağı ifade edilmiştir. Bilirkişilere göre başvurucu, patent talebinde yer almayan unsurların yeni olup olmadığı ve bu hususların buluş özelliği taşıyıp taşımadığına yönelik sorular yöneltmiştir.

iii. Bilirkişi heyetine göre ilk raporda değinilen belgeler, internette standart bir arama motoru ile gerçekleştirilen bir araştırma ile rahatlıkla erişilen belgelerdir. Sonuç olarak bu belgeler gözönünde bulundurulduğunda dava konusu patentin yenilik ve tekniğin bilinen durumunu aşma özelliklerine sahip olmadığı görtüştü bildirilmiştir.

17. Mahkeme, bu bilirkişi raporlarını hükme esas alarak 24/1/2013 tarihinde davanın kabulü ile davaya konu patentin hükümsüzlüğüne ve sicilden terkinine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; dosya kapsamında alınan Yargıtay denetimine uygun, ayrıntılı ve gerekçeli bilirkişi raporları ile davaya konu ve başvurucu Şirket adına tescilli bulunan patentin yeni ve buluş basamağı niteliğini haiz olmadığı belirtilmiştir.

18. Temyiz edilen karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 17/9/2014 tarihinde onanmıştır. Başvurucu şirketin karar düzeltme istemi de aynı Daire tarafından 16/4/2015 tarihinde reddedilmiştir.

19. Nihai karar başvurucu Şirket vekiline 17/6/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu Şirket 16/7/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Tazminat Davası

21. Başvurucu Şirket ayrıca bilirkişilerin gerçeğe aykırı rapor düzenlediklerinin tespiti ve zararının tazmini istemiyle 7/9/2012 tarihinde İstanbul 1. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır.

22. Mahkeme 24/9/2012 tarihinde dava şartı yokluğundan davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, taleplerin asıl davada ileri sürülebilecek hususlardan olup ayrı bir dava konusu yapılmasının usul hükümlerine göre mümkün olmadığı belirtilmiştir.

23. Temyiz edilen karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 11/9/2014 tarihinde gerekçesi düzeltilerek onanmıştır. Onama kararında, bilirkişilerce rapor düzenlenen davanın sonuçlanmadığı ve bu aşamada dava şartının oluşmadığı yönündeki gerekçe yerinde görülmemiştir. Daire, bilirkişilerin hukuki sorumluluğunun 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 285. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiş olduğunu ve özel olarak getirilen bu düzenlemenin haksız fiil sorumluluğuna ilişkin genel hükümlere dayanılarak bertaraf edilemeyeceğini belirtmiştir. Daire temyize konu karardaki diğer gerekçeler yönünden usul ve kanuna aykırılık bulunmadığını ifade ederek temyiz istemini yerinde görmemiştir. Başvurucu Şirketin karar düzeltme istemi de aynı Daire tarafından 30/4/2015 tarihinde reddedilmiştir.

24. Başvuru formunda nihai kararın 17/6/2015 tarihinde tebliğ edildiği beyan edilmiştir.

25. Başvurucu Şirket 22/9/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

26. Olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan 24/6/1995 tarihli ve 551 sayılı mülga Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 5. maddesi şöyledir:

"Yeni, tekniğin bilinen durumunu aşan ve sanayiye uygulanabilir olan buluşlar, patent verilerek korunur."

27. 551 sayılı mülga KHK'nın 7. maddesi şöyledir:

"Tekniğin bilinen durumuna dahil olmayan buluş yenidir."

Tekniğin bilinen durumu, patent başvurusunun yapıldığı tarihten önce, buluş konusunda dünyanın herhangi bir yerinde toplumca erişilebilir yazılı veya sözlü tanıtım, kullanım veya bir başka yolla açıklanan bilgilerden oluşur."

Patent başvurusu tarihinde veya bu tarihten sonra yayınlanmış olan ve patent başvurusu tarihinden önceki tarihli Türk patent ve faydalı model belgesi başvurularının yayınlanan ilk metinleri tekniğin bilinen durumuna dahildir."

28. 551 sayılı mülga KHK'nın 9. maddesi şöyledir:

"Buluş, ilgili olduğu teknik alandaki bir uzman tarafından, tekniğin bilinen durumundan aşikar bir şekilde çıkarılmayan bir faaliyet sonucu gerçekleşmiş ise, tekniğin bilinen durumunun aşıldığı kabul edilir."

29. 551 sayılı mülga KHK'nın 11. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Patent isteme hakkı, buluşu yapana veya onun haleflerine ait olup, başkalarına devri mümkündür."

30. 551 sayılı mülga KHK'nın 72. maddesi şöyledir:

"İncelenerek verilen patentin süresi başvuru tarihinden itibaren hesaplanan ve uzatılmayan yirmi yıldır.

İncelemesiz verilen patentin süresi yedi yıldır. İnceleme talebinin yedi yıllık süre içinde yapılması ile inceleme somucunda patent verilmesine kesin olarak karar verilmesi halinde patentin süresi başvuru tarihinden itibaren hesaplanan yirmi yıla tamamlanır. "

31. 551 sayılı mülga KHK'nın 73. maddesi şöyledir:

"Patent hakkı sahibi, buluşun yeri, teknoloji alanı ve ürünlerin ithal veya yerli üretim olup olmadığı konusunda herhangi bir ayırım yapmaksızın patent hakkından yararlanır.

Patent sahibinin, üçüncü kişiler tarafından izinsiz olarak aşağıda sayılanların yapılmasını önleme hakkı vardır.

a-Patent konusu ürünün üretilmesi, satılması, kullanılması veya ithal edilmesi veya bu amaçlar için kişisel ihtiyaçtan başka herhangi bir nedenle olursa olsun elde bulundurulması;

b-Patent konusu olan bir usulün kullanılması;

c-Kullanılmasının yasak olduğu bilinen veya bilinmesi gereken usul patentinin kullanılmasının üçüncü kişiler tarafından başkalarına teklif edilmesi,

d-Patent konusu usul ile doğrudan doğruya elde edilen ürünlerin satışa sunulması veya kullanılması veya ithal edilmesi veya bu amaçlar için kişisel ihtiyaçtan başka herhangi bir nedenle olursa olsun elde bulundurulması."

32. 551 sayılı mülga KHK'nın 86. maddesi şöyledir:

"Patent başvurusu veya patent başkasına devir edilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, kullanma hakkı lisans konusu olabilir. Patent başvurusu veya patent rehin edilebilir. Rehın hakkı bakımından Medeni Kanun'un rehin hakkına ilişkin hükümleri uygulanır.

Patent başvurusu ve patent üzerinde sağlararası işlemler yazılı şekle tabidir."

33. 551 sayılı mülga KHK'nın 88. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Patent başvurusunun veya patentin kullanma hakkı, millî sınırların bütünü içinde veya bir kısmında geçerli olacak şekilde, lisans sözleşmesine konu olabilir. Lisans, inhisari lisans veya inhisari olmayan lisans şeklinde verilebilir."

34. 551 sayılı mülga KHK'nın 92. maddesi şöyledir:

"Patent başvuruları ve patent Yönetmelik hükümlerine uygun olarak Patent Sicili'ne kayıt edilir.

Patentin gasbı ile ilgili 13 üncü maddenin birinci fıkrası hükmü saklı kalmak üzere, patent başvuruları veya patentlere ilişkin devirler ve lisanslar, patent başvurularını veya patentleri etkileyen iradi veya mecburi tasarruflar, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı Patent Sicili'ne kayıt tarihinden itibaren hüküm doğurur.

Patent başvurusu veya patentten doğan haklar usulüne uygun bir şekilde Patent Sicili'ne kayıt edilmedikçe, üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

Patent başvurusu veya patentten doğan haklar, Patent Sicili'ne kayıt ettirilmedikçe, ürünlerin üzerinde bir patente dayandığı belirtilemez. Enstitü, patent sicilinde belirtilen ve resmi belgelere geçen işlemlerin hukuka uygun, geçerli ve etkin bir şekilde yapılmasını sağlar. Patent sicili alenidir."

35. 551 sayılı mülga KHK'nın 129. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Aşağıdaki hallerde patentin hükümsüz sayılmasına yetkili mahkeme tarafından karar verilir:

a- Patent konusunun, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci ila 10 uncu maddelerinde belirtilen, patent verilebilirlik şartlarına sahip olmadığı ispat edilmişse;

b- Buluşun, buluş konusunun ilgili olduğu teknik alanda bir uzmanın onu uygulamaya koyabilmesini mümkün kılacak yeterlikte, açık ve tam olarak tanımlanmadığı ispat edilmişse;

c- Patent konusunun, yapılmış olan başvurunun kapsamı dışına çıktığı veya patentin 45 inci madde anlamında ayrılmış olan bir başvuruya veya 12 inci maddeye göre yapılan bir başvuruya dayandığı ve onların kapsamlarını aştığı ispat edilmişse;

d- Patent sahibinin, 11 inci maddeye göre patent isteme hakkına sahip bulunmadığı ispat edilmişse."

36. 551 sayılı mülga KHK'nın 131. maddesi şöyledir:

"Patentin hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde, kararın sonuçları geçmişe etkili doğar. Bu nedenle, patent veya patent başvurusuna, hukuki bakımdan bu Kanun Hükmünde Kararname ile sağlanan koruma, hükümsüzlük kapsamında doğmamış sayılır.

Patent sahibinin kötü niyetli olarak hareket etmesinden kaynaklanan, zararın giderilmesine ilişkin tazminat talepleri saklı kalmak üzere, hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi aşağıdaki durumları etkilemez.

a- Patentin hükümsüz sayılmasından önce, bir patente tecavüz sebebiyle verilen hukuken kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar;

b- Patentin hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce, yapılmış ve uygulanmış sözleşmeler. Ancak, hal ve şartlara göre, haklı sebepler ve hakkaniyet düşüncesi ile sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin kısmen veya tamamen iadesi mümkündür.

Bir patentin hükümsüzlüğüne ilişkin kesinleşmiş karar herkese karşı hüküm doğurur."

37. Bu KHK 22/12/2016 tarihli ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 191. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

38. 9/1/2001 tarihli ve 24282 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesinin Türkiye'de Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik'in (Yönetmelik) 11. maddesi şöyledir:

"Türkiye'nin seçtiği bir Avrupa patenti, bu Yönetmeliğin 12 nci ve 13 üncü maddelerindeki koşulların sağlanması şartıyla, Avrupa Patent Ofisi tarafından, Avrupa patentinin verildiğine ilişkin ilan yapıldığı tarihten itibaren, Türkiye'de verilen bir ulusal patent olarak kabul edilir."

39. Yönetmelik'in 14. maddesi şöyledir:

"Sözleşmenin 99 uncu maddesine göre yapılan itiraz sonucunda değişen şekliyle verilen Avrupa patentleri için bu Yönetmeliğin 11 inci maddesi hükümleri uygulanır."

2. Yargıtay İçtihadı

40. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 3/6/2015 tarihli ve E.2014/19200, K.2015/7602 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkemece iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre; hükümsüzlüğü istenilen davalıya ait 'sürgülü kapılar için kaydırma tekerleği askısı' başlıklı 08.08.2002 rüchan tarihli buluş için 11.03.2003 tarihinden itibaren yirmi yıl süre ile Avrupa Patent Sözleşmesi hükümlerine göre patent verilmiş bulunduğu, Avrupa Patenti Fasikülünün Türkçe çevirisinin sunulması neticesinde ulusal patent olarak TPE'de tescilinin yapıldığı, hükümsüzlük isteminin Avrupa Patent Sözleşmesi hükümlerine tabi olduğu, davalıya ait patentin 14 istemden oluştuğu, 1 nolu istemin buluşu en geniş kapsamıyla tanımlayan ana istem olduğu, 2-14 nolu istemlerin ise ana bağımlı istemler olduğu, davacı tarafından dosyaya sunulan tasarım ve patent belgeleri, mobilya dekorasyon katalog ve dergileri incelendiğinde davacı patentine konu buluşun hiçbirinde tanımlanmamış olduğu, delil olarak sunulan bir kısım patent belgelerinin ise yargılama konusu patentin başvuru tarihinden daha sonraki tarihli olduğu, davacının kısmi hükümsüzlük talebi varsa ise de bir istemin kısmen hükümsüzlüğüne karar verilemeyeceği, ayrıca davalı patentindeki bağımlı istemlerin ana istemle birlikte hüküm ifade ettiği ve ana istem yeni olduğundan bu talebin yerinde görülmediği, yargılama konusu patentin hükümsüzlüğünü gerektirecek nedenlerin ispat edilemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

...

Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir."

41. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 30/6/2015 tarihli ve E.2014/14787, K.2015/8773 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...yukarıda da açıklandığı üzere, yenilik incelemesi bakımından genel ilkeler geçerli olacağından, hükümsüzlüğü istenilen uyumsuzluk konusu Avrupa patentinde yazılı istemler ile tanımlanan teknik soruna getirilen teknik çözümün; tekniğin bilinen durumuna ait döküman tekniğin bilinen durumuna dahil bir patent ise istem/istemlerin sağladığı koruma kapsamına göre dava konusu patent ikincil tıbbi kullanım patenti olarak nitelendirilse dahi, bunun daha önce tıbbi kullanımı bilinen bir maddenin ya da karışımın yeni bir hastalığın veya yeni bir hasta grubunun tedavisinde kullanım; hastaya yeni bir uygulama yöntemi (oral, rektal, enjeksiyon vb.) veya salt doz rejim veya miktarına ilişkin bulunup bulunmadığı gibi somut uyumsuzluğa özgü hususlar kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde belirlenip, böylece de yenilik ve buluş basamağı unsurlarına sahip olup olmadığının bilirkişi incelemesi yapılmak suretiyle değerlendirilmesi gereklidir.

...

Bu durumda, uyumsuzluğun hakimın hukuki bilgisi ile çözümünü mümkün olmayıp özel ve teknik bilgiyi gerektirmesi nedeniyle bilirkişi görüşü alınmak suretiyle öncelikle dava konusu ... sayılı Avrupa patentinin tedavi metoduna ya da ilaç yapım usulüne ilişkin olup olmadığının belirlenmesi ve tedavi usulüne yönelik bir buluş niteliğinde olmadığına anlaşılması halinde; bu kez her bir istem bakımından önceki döküman veya patent de koruma sağlayan unsur veya istemlere nazaran patentlenebilirlik şartlarını taşıyıp taşımadığının bilirkişi görüşü alınarak belirlenmesi gerekli olup, mahkemece bu yönde ve somut uyumsuzluğa özgü bir teknik araştırma ve hukuki değerlendirme yapılmaksızın yazılı gerekçe ile karşı davanın kabulü doğru görülmemiş kararın temyiz eden davacı-karşı davalı davalı yararına bozulması gerekmektedir..."

42. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 26/9/2017 tarihli ve E.2016/2842, K.2017/4725 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümsüzlük davasının konusu olan .. sayılı patent, Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC) hükümleri uyarınca Avrupa Patent Ofisi'ne (EPO) başvurusu yapılan ve başvuruda Türkiye'nin de belirttiği EP... sayılı Avrupa Patentini'nin (EP) anılan Sözleşme hükümleri, 551 sayılı KHK ve Avrupa Patent Sözleşmesi Yönetmeliği uyarınca Türkiye'de geçerli ulusal patent olarak kabul edilerek tescil edilmiştir.

Avrupa Patent Sözleşmesi Yönetmeliği'nin 11. maddesine göre, Türkiye'nin seçildiği bir Avrupa Patentini, bu yönetmeliğin 12 ve 13. maddelerindeki koşulların sağlanması şartıyla, Avrupa Patent Ofisi tarafından, Avrupa Patentini'nin verildiğine ilişkin ilan yapıldığı tarihten itibaren Türkiye'de verilen bir ulusal patent olarak kabul edilir.

Aynı yönetmeliğin 14. maddesine göre de, Sözleşmenin 99. maddesine göre yapılan itiraz sonucunda değişen şekliyle verilen Avrupa Patentleri için bu yönetmeliğin 11. maddesi hükmü uygulanır.

...

Bu durumda, öncelikle yukarıda belirtilen sözleşme ve yönetmelik hükümleri uyarınca davalı tarafından EP ... sayılı Avrupa patentini istemlerinde EPO nezdinde yapılan değişikliklerin EPO tarafından ilan edilip edilmediği TPE'den sorularak, Türkiye'de TR533 olarak kayıtlı patentini eşdeğeri Avrupa Patentini'nin istemlerini gösterir nihai metin dikkate alınmak suretiyle inceleme gerekçesi hükümsüzlük iddiasının araştırılması gerekirken eksik inceleme sonucu yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiştir..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

43. Buluşların korunması konusunda Avrupa ülkeleri arasında iş birliğinin artırılması, üye ülkelerin tümünde geçerli bir patent verilmesi sisteminin kurulması ve Avrupa ülkeleri arasında ortak bir patent hukukunun oluşturulması amacıyla düzenlenen Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Sözleşme (Avrupa Patent Sözleşmesi) 5/10/1973 tarihinde imzalanmıştır. Bu Avrupa Patent Sözleşmesi 29/1/2000 tarihli ve 23948 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 27/1/2000 tarihli ve 4504 sayılı Kanun ile uygun bulunmuştur.

44. Avrupa Patent Sözleşmesi'nin 2. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Sözleşmenin yetkisiyle verilen patentlere Avrupa Patentleri denilecektir.

(2) Avrupa patenti, onun verildiği Üye Devletlerin her birinde, bu Sözleşme içinde aksi ifade edilmedikçe, o devlet tarafından verilen bir patent gibi aynı etkiye sahip olacak ve aynı şartlara tabi olacaktır."

45. Avrupa Patent Sözleşmesi'nin 64. maddesi şöyledir:

"(1) Bir Avrupa patenti, 2 nci paragraf hükümleri uyarınca, verilmesine ilişkin ilanın yayımı tarihinden itibaren, patentin verildiği üye ülkelerde patentin sahibine, o ülkede verilmiş olan bir ulusal patentin verdiği aynı hakları sağlar.

(2) Avrupa Patenti'nin konusu, bir proses ise, patent ile sağlanan koruma bu proses ile doğrudan elde edilen ürünleri de kapsar.

(3) Bir Avrupa patentinin ihlali, ulusal hukuklara göre işlem görür."

46. Avrupa Patent Sözleşmesi'nin 66. maddesi şöyledir:

"Başvuru tarihine hak kazanmış bir Avrupa patenti başvurusu, belirlenmiş üye devlette, usulüne uygun yapılmış bir ulusal başvuruya eşittir. Aynı hüküm, Avrupa patent başvurusu için rüçhan talep edilmesi halinde de geçerlidir."

47. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

48. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında çeşitli sınai haklar kişisel mülkiyete konu olabilmesi ve devredilebilmesi nedeniyle mülkiyet hakkı kapsamında görülmektedir (Smith Kline and French Laboratories Ltd/Hollanda (k.k.), B. No: 12633/87, 4/10/1990; patent yönünden bkz. Lenzing AG/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 38817/97, 9/9/1998). Diğer taraftan fikrî haklar da benzer şekilde mülkiyet hakkı kapsamında görülmektedir (Melnychuk/Ukrayna (k.k.), B. No: 28743/03).

49. Anheuser-Busch Inc./Portekiz ([BD], B. No: 73049/01, 11/1/2017) kararına konu olayda, başvuru şirketi Amerika Birleşik Devletleri'nde belirli bir marka adı altında alkollü içki satışı yapmaktadır. Bu şirket ürünlerini Avrupa'da da satmak amacıyla Portekiz Patent Dairesinden tescil talebinde bulunmuştur. Ancak Çek Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren bir şirket; bu alkollü içki üretiminin coğrafi işaret niteliği taşıdığını, 1895 yılından

beri yerel adı taşıyan bu içkiyi üretime kendisinin yetkili olduğunu belirterek tescil talebine itiraz etmiştir. Tescil talebi karşılanmayan başvuru şirket dava açmış ve kendi tescil talebi yanında coğrafi işarete ilişkin tescilin de terkinini talep etmiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul etmiş, bunun üzerine başvuru şirket adına patent dairesince tescil işlemi gerçekleştirilmiştir. Ancak Çek şirketi bu defa iptal davası açmış, dava ilk derece mahkemesince reddedilmekle birlikte istinaf mahkemesi, kararı bozarak davanın kabulüne karar vermiştir. Portekiz Yüksek Mahkemesi de uluslararası ikili anlaşmalar gereği bu coğrafi işaretlerin koruma altında olduğunu belirterek temyiz talebini reddetmiştir (*Anheuser-Busch Inc./Portekiz*, §§ 12-24).

50. AİHM öncelikle fikrî ve sımai haklar yönünden de Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulanabilir olduğunu kabul etmiş ve somut olay bağlamında da tescil talebi için başvurulmasının da başvuru şirkete bazı haklar sağladığına dikkat çekerek meşru beklenti incelemesi yapılmasına dahi gerek olmadan mülkiyetin korunmasına ilişkin Sözleşme maddesinin uygulanabilir olduğuna karar vermiştir (*Anheuser-Busch Inc./Portekiz*, §§ 66-78). AİHM bununla birlikte temyiz mahkemesinin uluslararası anlaşmaya dayalı yorumunun keyfi ve öngörülemez olmadığını ve iç hukukta başvurucuya bu yoruma karşı çıkma olanağının da yeterince tanındığını belirterek mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin bulunmadığı gerekçesiyle Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (*Anheuser-Busch Inc./Portekiz*, §§ 79-87).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

51. Mahkemenin 14/11/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Birleştirilen 2015/15756 Numaralı Bireysel Başvuru Yönünden

52. Başvuru Şirket; patentin hükümsüzlüğüne karşı aleyhine açılan davada bilirkişilerin kasıtlı olarak gerçeğe aykırı rapor düzenlediklerini, bu sebeple açtığı tazminat davasının ise haksız yere ve gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

53. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

54. Somut olayda başvuru Şirket, başvuru formunda ihlal iddiasına konu davada nihai kararın 17/6/2015 tarihinde tebliğ edildiğini bildirmiştir. Dolayısıyla bu tarihten itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 22/9/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. 2015/11867 Numaralı Bireysel Başvuru Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

56. Başvurucu Şirket Avrupa patenti üzerindeki mülkiyet hakkının Türkiye'de de geçerliliği bulunduğunu ancak somut olayda geçici mahiyetteki Avrupa patentine nihai mahiyette Türk patenti verilmek suretiyle hükümsüzlük davası açılmasına sebep olduğunu belirtmiştir. Başvurucu Şirket patentin hükümsüzlüğüne ilişkin olarak açılan davada bilirkişilerin kasıtlı olarak gerçeğe aykırı raporlar düzenlediğini iddia etmiştir. Başvurucu Şirket Avrupa'da geçerli olan bir patentin aynı hukuk kuralları ve ilkeleri uygulayan Türkiye'de geçersiz olduğu sonucuna varılmasının açıklanabilir bir yönünün bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucu Şirket ayrıca temyiz ve karar düzeltme aşamalarında Yargıtaya verilen kararlarda yeterli bir gerekçe olmadığını belirtmiştir. Başvurucu Şirket son olarak bilirkişilere karşı açılan tazminat davasının da haksız yere reddedildiğinden yakınmıştır. Başvurucu Şirket bu gerekçelerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

57. Bakanlık görüşünde, hükümsüzlüğüne karar verilen patentin mülk kapsamında olduğu belirtilmiş ancak müdahalenin mülkiyetin kullanımının kamu yararına kontrolü çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlığa göre 551 sayılı KHK'nın 4. maddesindeki koşulları taşımadığı gerekçesiyle patentin hükümsüzlüğüne karar verilmesi kamu yararı amacı içermekte olup kontrol bu şekilde sağlanmış olmaktadır.

58. Başvurucu Şirket, cevap dilekçesinde; salt mülkiyet hakkının ihlal edildiğini değil adil yargılanma hakkının unsurlarının da ihlal edildiğini iddia ettiklerini belirtmiştir. Başvurucu Şirkete göre mülkiyet hakkının ihlali ise adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin ihlal edilmesi sonucu gerçekleşmiştir. Başvurucu Şirket aynı patente ilişkin olarak Avrupa Patent Ofisinde ve ulusal mahkemelerde farklı sonuçlara ulaşıldığından yakınmıştır. Başvurucu Şirket bilirkişilerin gerçeğe aykırı rapor verdikleri hususunun Bakanlık tarafından göz ardı edildiğini özellikle vurgulamıştır. Son olarak da kararı veren hâkimlerin bazıları hakkında başka suçlardan gözaltı kararları verildiğine dikkat çekmiştir.

2. Değerlendirme

59. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

60. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

61. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağılı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru Şirket adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de bir sını hak olan patentin hükümsüzlüğüne karar verilmesi yönündeki müdahale esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirmektedir. Kaldı ki esas yönünden kısmında ayrıntılı olarak değinileceği üzere adil yargılanma hakkının şikâyet edilen güvenceleri mülkiyet hakkının usul boyutu kapsamında da ele alınabilmektedir. Dolayısıyla başvuru Şirketin bütün şikâyetlerinin mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

62. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

(1) Genel İlkeler

63. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvuru Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (*Cemile Ünlü*, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; *İhsan Vurucuoğlu*, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

64. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (*Hüseyin Remzi Polge*, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31).

65. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı aynı haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

(2) Patent Kavramı

66. Patent kavramı, bireylerin zihinsel çabası sonucu meydana getirdiği ürünleri veya usulleri içeren buluşların korunması ihtiyacı sonucu doğmuştur. Buluş sahibine inhisari bir hak tanıyan patent koruması sayesinde buluş sahibinin rızası dışında buluşlar üzerinde üçüncü kişilerin tasarrufla bulunması engellenmiş olur. Böylelikle yeni buluşların teşvik edilerek bilim ve teknoloji alanında gelişme sağlanması amaçlanmaktadır. Patent korumasıyla buluştan elde edilecek kamu yararı ile buluş sahibinin zihni emeği sonucunda elde ettiği hak arasında bir denge sağlanmaktadır.

67. Bununla birlikte her buluş, patent olarak koruma altına alınmamıştır. Hangi buluşların patent koruması altında olduğu 551 sayılı mülga KHK'nın 5. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre bir buluşun *yeni* olması, *teknîğin bilinen durumunu aşması* ve *sanayiye uygulanabilir olması* durumlarında patent korumasından yararlanabilmesi mümkündür. Bu KHK'yı yürürlükten kaldıran 6769 sayılı Kanun'un 82. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise teknolojinin her alanındaki buluşlara *yeni* olması, *buluş basamağı içermesi* ve *sanayiye uygulanabilir olması* şartıyla patent verileceği hüküm altına alınmıştır. Diğer taraftan bir buluşun tekniğin bilinen durumuna dâhil olmaması hâlinde *yeni* olduğu, tekniğin bilinen durumu dikkate alındığında ilgili olduğu teknik alandaki uzmana göre aşikâr olmadığı takdirde *buluş basamağı* (tekniğin bilinen durumunun aşıldığı) içerdiği, son olarak tarım dâhil sanayinin herhangi bir dalında üretilebilir veya kullanılabilir nitelikteyse *sanayiye uygulanabilir olduğu* kabul edilmiştir.

68. Kanun koyucu, patent verilmesini belirli koşullara bağlamış ve patentin belirli bir patent başvuru süreci sonunda TPMK tarafından aleni olarak tutulan bir sicile tescilini zorunlu tutmuştur. Bu sicile yapılacak tescil patentten doğan hakların üçüncü kişilere karşı korunmasını sağlamaktadır. Bunun yanında kanun koyucu, gerek 551 sayılı mülga KHK gerekse de 6769 sayılı Kanun döneminde patentin korunmasına ilişkin hukuki, cezai ve idari başka mekanizmalar da öngörmüştür.

(3) Patent Hakkının Mülk Teşkil Edip Etmediği Sorunu

69. Patent hakkı, sahibine belirli sürelerle bir tekel olabılme imkânı tanımaktadır. Buna göre patent sahibinin patent konusu ürünün veya usulün üretilmesi, satılması, kullanılması veya ithal edilmesi veya bu amaçlar için kişisel ihtiyacı başka herhangi bir nedenle olursa olsun elde bulundurulmasını önleme hakkı vardır. Böylelikle patent sahibi, hakkı üzerinde tek başına yararlanabilecektir.

70. Bununla birlikte 551 sayılı mülga KHK'nın 88. maddesinde (6769 sayılı Kanun'un 125. maddesi) patentin kullanma hakkının üçüncü kişilere lisans sözleşmesi yoluyla devredilebileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca yine 551 sayılı mülga KHK'nın 86. maddesine göre patent başvurusu veya patent, başkasına devir edilebileceği gibi miras yolu ile intikal edebilir veya rehin edilebilir. Yine 6769 sayılı Kanun'un 148. maddesinde de coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı dışındaki diğer sınai hakların devredilebileceği, miras yolu ile intikal edilebileceği, lisans konusu olabileceği, rehin verilebileceği, teminat olarak gösterilebileceği, haczedilebileceği veya diğer hukuki işlemlere konu olabileceği açıkça hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla patentin ekonomik bir mal varlığı değeri olduğu kuşkusuzdur.

71. Öte yandan Anayasa Mahkemesi norm denetimi kapsamında daha önce verdiği kararlarında fikrî ve sınai mülkiyet haklarının gayrimaddi mallar kapsamında bulunmakla mülkiyet hakkının konusunu teşkil ettiğini kabul etmiştir (AYM, E.2016/148, K.2016/189, 14/12/2016, § 13).

(4) İlkelerin Olaya Uygulanması

72. Sınai haklardan biri olan patent hakkının devredilebildiği ve tescile bağlı olarak sahibine bazı haklar ve menfaatler sağladığı, dolayısıyla önemli bir ekonomik mal varlığı değeri ifade ettiği dikkate alındığında Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı güvencesinden yararlandığı hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Diğer taraftan

hükümsüz kılınmadan önce patentin başvuru Şirket adına tescilli olduğu gözetildiğinde somut olay bağlamında başvuru Şirket yönünden mülkün mevcut olduğu açıktır.

73. Başvuru konusu olayda başvuru Şirketin mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

ii. Genel İlkeler

74. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni *gerçek anlamda koruma* sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (*Türkiye Emekliler Derneği*, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; *Eyyüp Boynukara*, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

75. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (*Selahattin Turan*, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

76. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatlerini gözeterek mülkiyet hakkını korumakla yükümlü bulunan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak devletin etkili bir hukuksal mekanizma oluşturma yükümlülüğü çerçevesinde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir.

77. İkinci olarak başvuru sahiplerinin mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfi ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (*Züliye Öztürk*, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; *Bekir Yazıcı [GK]*, B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

78. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (*Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

79. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağına takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın koşulları gözönünde bulundurularak derece mahkemelerine ait bir yetkidir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçsüz bir sonuca da yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Buna göre olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (*Faik Tari ve Sultan Tari*, B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

80. Somut olayda başvuru Şirketin patenti, yenilik ve tekniğin bilinen durumunu aşma özelliklerine sahip olmadığı gerekçesiyle başka bir ilaç şirketi tarafından açılan davada yargı kararıyla hükümsüz kılınmıştır.

81. Buna göre olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Bir taraftan buluş olduğu iddiasıyla patenti tescil ettiren başvuru Şirketin hakları söz konusudur. Başvuru Şirket yapılan tescille birlikte belirli bir süre boyunca patent hakkından yararlanabilmekte ve bu çerçevede patentin devredilmesi veya lisans sözleşmesi gibi çeşitli hukuki işlemlere konu olabilmesi mümkün olabilmektedir. Öte yandan patent hakkı sahibi izinsiz olarak patent konusu ürünün üretilmesi, satılması, kullanılması veya ithal edilmesi ya da bu amaçlar için kişisel ihtiyaçtan başka herhangi bir nedenle olursa olsun elde bulundurulmasını da önleyebilmektedir. Dolayısıyla bu durumun patent konusu ürünün buluş niteliğinde olmaması durumunda üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini olumsuz yönde etkileyebileceği kuşkusuzdur. Nitekim bu gerekçeyle üçüncü kişilere tescil edilen patentlerin hükümsüzlüğüne ve sicilden çıkarılmasına ilişkin olarak dava açma hakkı tanınmıştır.

82. Devlet mülkiyet hakkının korunmasının gereklilikleri çerçevesinde dünyadaki örneklerine uygun olarak buluşları patent koruması altına almıştır. Ancak yukarıda da değinildiği üzere buluşun patent koruması altına alınması belirli koşullara bağlanmıştır. Dolayısıyla bu koşulların oluşmadığı hâllerde patent verilemeyeceğine göre verilen patentlerin sonradan bu koşulların oluşmadığının tespiti nedeniyle hükümsüz kılınabilmesi tabiidir. Somut olayda mülkiyet hakkının korunması bakımından önem taşıyan husus ilgili taraflar arasındaki menfaatler dengesinin etkili bir hukuki mekanizma kurma yükümlülüğü çerçevesinde sağlanıp sağlanmadığını tespit etmekten ibarettir.

83. Patent hakkı ve kapsamı ile patentin hükümsüzlüğü olay ve dava tarihinden önce 551 sayılı mülga KHK ile düzenlenmiştir. Bu hükümlerin yorumuna ilişkin Yargıtay içtihadına göre patent konusunun patent verilebilirlik şartlarına sahip olmadığına ispat edilmesi durumu bir hükümsüzlük sebebidir. Bunun için de patent konusunun *yeni* veya *teknğin bilinen durumunun aşan* ya da *sanayiye uygulanabilir nitelikte olması* gerektiği kabul edilmiştir. Dolayısıyla patentin hükümsüzlüğüne ilişkin bu gibi davalarda patent konusu ürünün belirtilen niteliklerde olup olmadığı araştırılmak suretiyle sonuca varıldığı anlaşılmaktadır.

84. Bu bakımdan somut olayda derece mahkemelerince de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen uyumsuzluğun çözümüne ilişkin olarak önceden oluşturulan, öngörülebilir, ulaşılabılır ve belirli nitelikte olduğu anlaşılan bir hukuksal çerçeve kapsamında delillerin değerlendirildiği ve hukuk kurallarının yorumlanarak sonuca varıldığı görülmektedir.

85. Başvurucu Şirket Avrupa Patent Ofisince yapılan tescil süreci sona ermeden ilan edilerek hükümsüzlüğe yol açıldığından yakınmıştır. Ancak Avrupa Patent Sözleşmesi'nin 64. maddesine göre bir Avrupa patenti; verilmesine ilişkin ilanın yayımı tarihinden itibaren patent verildiği üye ülkelerde patent sahibine, o ülkede verilmiş olan bir ulusal patent verdiği aynı hakları sağlar. Nitekim Avrupa Patent Sözleşmesinin Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 11. maddesinde de Avrupa patenti fasikülünün Türkçe çevirisinin sunulması ve bu çevirinin yayımlanarak ilan edilmesi kaydıyla Türkiye'de verilen bir ulusal patent olarak kabul edileceği düzenlenmiştir. Diğer taraftan Avrupa Patent Sözleşmesi'nin 1. maddesinde Avrupa patentinin onun verildiği üye devletlerin her birinde -aksi ifade edilmedikçe- o devlet tarafından verilen bir patent gibi aynı etkiye sahip olacağı ve aynı şartlara tabi olacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla bir Avrupa patentinin ilan edildikten sonra taraf devlet yönünden de hüküm doğurduğu ve bununla birlikte ulusal patentlerle aynı şartlara tabi olduğu dikkate alındığında bu patentin çevirisinin yapılarak ilan edilmesi ve tescil edilmesi, yapılan tescil işleminden sonra da hükümsüzlüğünün talep edilebilmesi söz konusu olmaktadır.

86. Başvurucu Şirket ayrıca bilirkişilerin kasıtlı olarak gerçeğe aykırı raporlar düzenlediklerini ileri sürmüştür. Ancak bu aşamada belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Anayasa Mahkemesinin kural olarak bilirkişilerin vardığı sonuçları mevcut teknik bilgilerden hareketle birtakım tahminlere yer vererek sahip olduğu bilimsel bakış açılarının doğru olup olmadığı yönünden irdeleme görevi de bulunmamaktadır. Ancak mülkiyet hakkının korunması kapsamında usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır.

87. Başvuru konusu olayda derece mahkemelerinde konusunda uzman teknik bilirkişilerden oluşturulan bir kuruldan rapor aldırılmış, başvurucu Şirketin itirazları üzerine bu kuruldan ek bir rapor daha alınmıştır. Uyuşmazlığa konu patentin yeni olduğu veya teknğin bilinen durumunu aşmış olmadığı konusunda düzenlenen uzman bilirkişi raporlarında yeterli somut bulgu ve tespitlere yer verildiği görülmektedir (bkz. §§ 15, 16). Ayrıca

başvurucu Şirket uyuşmazlığa konu yargılamada kendisini vekil ile temsil ettirmiş ve duruşmalı olarak görülen yargılama sırasında davalı sıfatıyla Mahkeme önünde itiraz ve savunmalarını ortaya koyup delillerini sunabilmiştir. Derece mahkemelerinin yapılan yargılama sonucunda tarafların itirazlarını deliller ve bilirkişi raporları ile birlikte değerlendirerek bir sonuca vardıkları ve bu sonucun ise ilgili hukuk kurallarının yorumuna dayandığı dikkate alındığında anılan kararların keyfi veya öngörülemez nitelikte de olmadıkları değerlendirilmiştir. Başvurucu şirkete mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanındığı görülmektedir.

88. Diğer taraftan patentin hükümsüz kılınmasının başvuru şirket yönünden bir külfete yol açtığı kuşkusuzdur. Ancak teknoloji alanındaki buluşlara *yeni olması, buluş basamağı içermesi* veya *sanayiye uygulanabilir olması* şartıyla patent verilebilmesi öngörülmüştür. Bu koşulları taşımadığı tespit edilen buluşların ise patent koruması kapsamı dışında bırakılması somut olayda olduğu gibi üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerin korunması bakımından önem taşımaktadır. Bu bağlamda özellikle patent hakkının kapsamının belirlenmesi yönünden kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisinin olduğu da belirtilmelidir. Ayrıca patentin hükümsüzlüğü geriye dönük olarak etki doğurmakla birlikte belirli bazı hukuki sonuçların da korunduğu görülmektedir. Buna göre patentin hükümsüz sayılmasından önce tecavüz sebebiyle verilen hukuken kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar ile yine patentin hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce yapılmış ve uygulanmış sözleşmeler yönünden hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi kabul edilmemiştir (bkz. § 36). Dolayısıyla olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurulduğunda menfaatlerin adil bir şekilde dengelendiği kanaatine ulaşılmıştır.

89. Bu durumda patentin hükümsüzlüğüne ilişkin somut olay bağlamında mülkiyetin korunmasına yönelik belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir kanun hükümlerinin ve buna dayalı olarak mevcut olan yerleşik yargısal içtihadın bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca mülkiyet hakkının korunması yükümlülüğü yönünden başvuru şirketinin usule ilişkin güvencelerden etkin biçimde yararlanmasının sağlandığı, kararlarda yer verilen tespit ve gerekçelere göre yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı kanaatine varılmıştır. Son olarak ise hangi buluşların patent koruması altında sayılması gerektiği yönünde kamu makamlarının belirli bir takdir yetkisinin olduğu ve bu kapsamın belirlenmesinin üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini de önemli ölçüde etkilediği dikkate alındığında patentin kanunda öngörülen koşullarını sağlamadığı gerekçesiyle hükümsüz kılındığı somut olayda mülkiyet hakkına ilişkin devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirildiği sonucuna varılmıştır.

90. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Birleştirilen 2015/15756 numaralı bireysel başvuru yönünden başvurunun *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. 2015/11867 numaralı bireysel başvuru yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/11/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ